Silla Kakkola
pääsihteeri
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry
2.6.2022

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2022

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry kiittää lämpimästi mahdollisuudesta lausua ja toimia asiantuntijana työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa koskien tasa-arvovaltuutetun kertomusta eduskunnalle 2022.

Tasa-arvovaltuutetun toinen kertomus eduskunnalle on kiitettävän perusteellisesti ja ansiokkaasti toteutettu.

Esitämme seuraavia huomioita tasa-arvovaltuutetun huomioihin ja suosituksiin.

Syrjintäkieltojen valvonta ja oikeussuoja

NYTKIS kannattaa tasa-arvovaltuutetun suositusta risteävään liittyvään toimivaltakysymykseen. NYTKIS pitää kannattavana ulottaa moniperustaisen syrjinnän kysymysten ulottamista koskemaan tasa-arvolakia silloin kun yksi syrjintäperusteista on sukupuoli. NYTKIS pitää kannatettavana myös sitä, että samalla tuodaan toimivalta sukupuoleen liittyvissä moniperustaisen syrjinnän asioissa tasa-arvovaltuutetulle.

Tasa-arvo työelämässä

Perhevapaat

” Perhevapaat vaikuttavat myös eläkekarttumaan ja tulevan eläkkeen määrään. Naisten eläkkeet ovat keskimäärin noin viidenneksen matalampia kuin miesten eläkkeet.” (s. 49)

Tasa-arvovaltuutetun tavoin NYTKIS haluaa nostaa esille perhevapaiden vaikutuksen naisten eläkekertymään, sillä asiantuntijoiden mukaan ero ansioissa on suurimmillaan juuri lastenhoitoiässä.

Tasa-arvovaltuutettu nostaa esiin perhevapaauudistukseen liittyviä erityisesti naisten työmarkkina-asemaan vaikuttavia tekijöitä mm. virka- ja työehtosopimusten palkallisten äitiysvapaiden tulevaisuuden, vanhempainpäivärahan määräytymiseen, vuosiloman ansaintaan ja työmarkkinatuen odotusaikaan liittyen. **NYTKIS pitää tärkeänä, että perhevapaauudistuksen seurannassa yhtenä seurantateemana on juuri sen vaikutukset erityisesti äitien työmarkkina-asemaan liittyen yhtä lailla kun on tarvetta seurata kuinka paljon isien tai toisten vanhempien perhevapaiden käyttö lisääntyy uudistuksella.**

NYTKIS on edellisen eduskuntakertomuksesta annetun lausunnon tavoin huolissaan siitä, että valtuutetun kertomuksessa hoivavastuita ja työelämää tarkasteltaessa ei ole otettu huomioon ikääntyneiden, sairaiden ja vammaisten sukulaisten hoidon järjestämistä. Perhevapaauudistuksen yhteydessä on säädetty oikeudesta viiden päivän palkattomaan omaishoitovapaaseen ja kysymys omaishoitajista on mitä suurimmissa määrin sukupuolittunut. Väestön ikääntyessä omaishoidon merkitys kasvaa Suomessa. Vuonna 2019 omaishoitajista noin 70% oli naisia, vuonna 2017 39% omaishoitajista oli työikäisiä, joista 28-47 -vuotiaiden ikäluokassa omaishoitajista oli naisia 80%. Toivomme lain voimaan astumisen jälkeen seurattavan omaishoitovapaan käyttöä ja vaikutuksia. **NYTKIS katsoo, että tulevaisuudessa on selvitettävä myös viiden päivän palkallisen omaishoitovapaan mahdollisuuksia.**

NYTKIS on nostanut esiin lausunnossaan perhevapaauudistuksesta, että valinnanvapautta vanhempainrahan määräytymisperusteena käytettäviä tuloja tulisi vahvistaa esimerkiksi ottamalla käyttöön mahdollisuus valita edellisen verotusvuoden ansiot 12 kuukautta edeltävien tulojen rinnalle ja kannattaa näin ollen tasa-arvovaltuutetun samansisältöistä suositusta.

Raskaus- ja perhevapaasyrjintä

Kertomuksen mukaan raskaus- ja perhevapaasyrjintä on aihe, josta tasa-arvovaltuutetulle tulee eniten työelämää koskevia syrjintäepäilyjä.
Sanna Marinin hallitusohjelmassa kirjataan raskaussyrjinnästä: ”Ehkäistään raskaussyrjintää. Täsmennetään lainsäädäntöä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät saa vaikuttaa määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen.” NYTKIS pitää valitettavana, ettei hallitusohjelmakirjaus ole edennyt.

NYTKIS jakaa tasa-arvovaltuutetun tavoitteen, että syrjintäsuojaa määräaikaisissa palvelussuhteissa tehostetaan täydentämällä työ- ja virkasuhdelainsäädäntöä säännöksillä, joilla kielletään määräaikaisten palvelussuhteiden uusimatta jättäminen tai niiden keston rajoittaminen raskauden tai perhevapaan käyttämisen perusteella.

NYTKIS esittää, että hallitusohjelmakirjausta raskaussyrjinnän ehkäisystä ja lainsäädännön täsmentämisestä edistetään ja työlainsäädäntöä päivitetään.

Palkkatietojen saaminen palkkasyrjintätilanteissa

NYTKIS pitää tasa-arvovaltuutetun kertomuksessaan nostamia tavoitteita samanarvoisen työn määrittelystä ja työntekijöiden oikeudesta saada tietoonsa myös yksittäisten

työntekijöiden palkkatietoja syrjintäepäilyissä kannatettavina ja NYTKIS on samaa mieltä siitä, että työntekijöiden tiedonsaantioikeuden vahvistaminen on välttämätöntä palkkasyrjintään puuttumisessa.

NYTKIS pitää palkka-avoimuuden lisäämistä yhtenä keskeisenä keinona tuoda esiin työpaikkakohtaisia perusteettomia sukupuolten välisiä palkkaeroja ja se vastaa mm. CEDAW-komitealta saatuja suosituksia toimenpiteiksi.

Sukupuolistunut väkivalta, vihapuhe ja häirintä

NYTKIS kiittää tasa-arvovaltuutettua laajasta ja kattavasta osasta naisiin kohdistuvasta väkivallasta, sillä se on yksi keskeisimpiä tasa-arvokysymyksiä. **NYTKIS yhtyy tasa-arvovaltuutetun näkemykseen siitä, että määräaikaiset hankkeet ja toimintaohjelmat naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiseksi työksi eivät yksinään riitä.** Tällä hallituskaudella hyväksytty kattava ja poikkihallinnollinen Istanbulin sopimuksen toimeenpano-ohjelma on hyvä askel kohti pysyvämpiä poikkihallinnollisia väkivallan vastaisen työn rakenteita ja ansiokkaasti valmisteltu ja vastaa kansainvälisten suositusten tavoitteita. NYTKIS pitää hyvänä, että toimeenpanosuunnitelmassa on haluttu välttää päällekkäistä työtä. **NYTKIS haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota ja esittää huolensa siihen, että Istanbulin sopimuksen toimeenpano-ohjelma koottiin meneillään / olemassa olevasta naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisesta työstä/hankkeista, eikä sille osoitettu erillistä rahoitusta.**

NYTKIS on tyytyväinen siitä, että Suomeen on perustettu naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävä ja kiittää tasa-arvovaltuutettua sen perustamisen eteen tehdystä työstä ja esiin nostamisesta molemmissa eduskunnalle annetuissa kertomuksissaan. **NYTKIS katsoo, että tehtävän laajuus on huomioitava myös raportoijan riittävissä resursseissa, jotta tehtävä on täytettävissä täysimääräisenä.**

NYTKIS kiittää vihapuheen ja häirinnän käsittelyä tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa, ja haluaa korostaa, että **myös sukupuolistunut vihapuhe, joka on todettu koskettavan erityisesti poliittisesti aktiivisia naisia ja vähemmistöjä on tasa-arvon kannalta merkittävää.**

Tällä hallituskaudella on muutettu rikoslain 25 luvun 9§, jossa on annettu syyttäjälle mahdollisuus nostaa syyte laittomasta uhkauksesta myös, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi.

NYTKIS on nostanut lakivaliokunnalle 2021 jättämässään lausunnossaan esiin, kuinka tärkeänä pidimme luottamushenkilöiden sisällyttämistä esitykseen sillä selvitettäessä eri

sukupuolten kokemaa vihapuhetta kuntapolitiikassa on käynyt ilmi, että vihapuheen kohtaaminen politiikassa on yleistä, kolmannes kuntapäättäjistä on ollut vihapuheen kohteena. Kaksi kolmasosaa päättäjistä myös arvioi vihapuheen lisääntyneen viime vuosina. Useimmiten vihapuheen lisääntyminen kytkettiin vastauksissa sosiaaliseen mediaan toimintaympäristönä. Vihapuhetta kokeneista kuntapäättäjistä lähes kolmannes (28 %) kertoi halunsa osallistua päätöksentekoon vähentyneen. Vastaajat kertoivat, että vihapuhe ja muunlainen häirintä lisääntyvät selvästi vaalien aikaan.

Tutkimuksen mukaan suomalaisista kuntapäättäjistä naiset kokevat vihapuhetta huomattavasti miehiä enemmän: naisista 42%, miehistä 28%. Vähemmistöihin (rodullistettuihin kuuluminen, maahanmuuttajatausta, seksuaalinen vähemmistö, saamelaisuus, kielivähemmistö) kuuluminen lisäsi vihapuheen kohteeksi joutumista. Naisiin kohdistuvassa vihapuheessa erityispiirteenä on seksuaalisella väkivallalla uhkaaminen. Vihapuheella on negatiivisia vaikutuksia demokratiaan, koska sillä on vaikutusta naisten ja vähemmistöihin kuuluvien halukkuuteen toimia politiikassa ja asettua ehdoille vaaleissa.

NYTKIS kannattaa tasa-arvovaltuutetun suosituksia, sen lisäksi **NYTKIS katsoo, että esimerkiksi Istanbulin sopimuksen mukaiset rangaistuksen koventamisperusteet tulisi sisällyttää rikoslakiin.**

Tasa-arvo kasvatuksessa ja koulutuksessa

NYTKIS kiittää tasa-arvovaltuutettua kattavasta tietopohjasta koskien sukupuolen mukaista segregaatiota sekä kasvatuksen ja koulutuksen rakenteisiin liittyviä tasa-arvokysymyksiä.

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry ja Tasa-arvoasiain neuvottelukunta tilasivat yhteistyössä THL:ltä selvityksen ”Kuntapolitiikan tasa-arvokysymyksiä Sukupuolten tasa-arvo Suomen kunnissa 2017-2021”, jossa todetaan, että erityisen sukupuolittuneita koulutusvalinnat ovat nuorten siirtyessä peruskoulusta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Valinnoissa on kuitenkin havaittavissa alueellista vaihtelua Suomessa. Suurten työmarkkinoiden paikkakunnilla erityisesti pojilla ja miehillä on suurempi taipumus tehdä sukupuolelleen epätyypillisiä ammattivalintoja. Asuinalueen teollisuusvaltaisuus puolestaan lisää tyttöjen ja naisten sukupuolelle epätyypillisiä koulutusvalintoja. Myös asuinalueen olemassa oleva koulutustarjonta vaikuttaa naisten ja miesten valintoihin.

NYTKIS kannattaa tasa-arvovaltuutetun suosituksia koskien kasvatusta ja koulutusta.

Puolesta,

Silla Kakkola
pääsihteeri
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry